

21 501-20 Europese Raad
25 295 Infectieziektenbestrijding
Nr. 1535 Brief van de minister van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 mei 2020

Op 23 april jl. hebben de leden van de Europese Raad afgesproken om de top met de landen van de Westelijke Balkan via videoconferentie te houden op 6 mei aanstaande. De videoconferentie volgt op de Sofia Top¹ in 2018 waar besloten werd om de samenwerking tussen de EU en de Westelijke Balkan-landen op het gebied van connectiviteit, veiligheid en de rechtsstaat te versterken.

Minister-president Rutte is helaas verhinderd. De Luxemburgse premier Bettel zal hoogst waarschijnlijk mede namens Nederland en België interveniëren. Naast de onderwerpen zoals uiteengezet in de geannoteerde agenda die uw Kamer reeds toekwam, zal premier Bettel ook ingaan op het belang van regionale samenwerking, in tijden van crisis maar vooral ook daarna.

Op 29 april jl. presenteerde de Commissie een mededeling over steun aan de Westelijke Balkan in de bestrijding van Covid-19 en het post-pandemie herstel (COM(2020)315) ter voorbereiding op de Top. Middels deze brief wil ik uw Kamer informeren over deze mededeling en de grondhouding van het kabinet². Omwille van tijdige informatievoorziening en gelet op de snelheid van het Brusselse besluitvormingsproces vervangt deze brief het BNC-fiche over de mededeling. Een bredere mededeling over economische vooruitgang en investeringen in de Westelijke Balkan, initieel voorzien voorafgaand aan deze top, zal in het najaar worden gepubliceerd.

Mededeling steun aan de Westelijke Balkan in de bestrijding van Covid-19 en het post-pandemie herstel

De Westelijke Balkan is een integraal onderdeel van Europa en een geostrategische prioriteit van de EU, schrijft de Commissie. Het is in het EU-belang om de stabiliteit en welvaart van de regio te blijven bevorderen en op onze gedeelde strategische belangen voort te bouwen, aldus de Commissie.

De EU heeft een steunpakket van meer dan EUR 3,3 mld. gemobiliseerd voor de burgers van de Westelijke Balkan, grotendeels bestaande uit leningen. In het steunpakket worden middelen van de EU-instellingen, lidstaten en financiële instellingen, met name de Europese Investeringsbank, gecombineerd.

¹ Zie voor Geannoteerde agenda: Kamerstuk 21501-20, nr. 1324 en verslag: Kamerstuk 21 501-20, nr. 1341

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

Het pakket bestaat uit de volgende onderdelen:

- EUR 38 mln. voor onmiddellijke noden voor de gezondheidssector uit reallocaties van pre-accessiegelden;
- EUR 4,5 mln. aan onmiddellijke humanitaire hulp voor kwetsbare vluchtelingen en migranten voor bescherming, steun aan alleenreizende minderjarigen en gezondheidszorg (waaronder Covid-19 paraatheid);
- EUR 8 mln. noodhulp aan in de Westelijke Balkan gestrande migranten en vluchtelingen vanuit het Instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede (IcSP);
- EUR 389 mln. voor sociale en economische herstelbehoeften, o.a. gefinancierd vanuit reallocaties van pre-accessiefondsen;
- EUR 455 mln. voor een economisch herstellepakket voor de regio in nauwe samenwerking met de Internationale Financiële Instellingen (IFI's);
- een voorstel voor EUR 750 mln. aan macro-financiële bijstand die bijdraagt aan het oplossen van betalingsbalansproblemen waarover uw Kamer een separate appreciatie ontvangt; en
- een steunpakket van EUR 1,7 mld. van de Europese Investeringsbank (EIB).

Het EU Solidariteitsfonds, open voor landen die de toetredingsonderhandelingen hebben aangevangen, kan daarnaast nu ook voor crises op het gebied van de volksgezondheid worden ingezet.

Sinds de Covid-19 uitbraak hebben Westelijke Balkan-landen het *Union Civil Protection Mechanism* (UCPM) voor noodhulp na rampen geactiveerd. Deelnemende landen kunnen bijdragen en steun ontvangen middels dit mechanisme, zoals bevoorrading van medische apparatuur. Middels het UCPM zijn gestrande burgers uit de Westelijke Balkan gerepatrieerd. De Commissie spreekt in de Mededeling haar waardering uit voor de waardevolle steun die de Westelijke Balkan heeft geleverd aan de EU en directe buurlanden op het gebied van medisch personeel en apparatuur.

Daarnaast vindt er gezamenlijke aanbesteding van medische apparatuur plaats. De regio is uitgezonderd van het export autorisatie mechanisme voor persoonlijke beschermingsmiddelen en de landen ontvangen testmateriaal van het *European Commission's Joint Research Centre*. Ook zijn de *green lanes* uitgebreid naar de Westelijke Balkan, om spoedige doorloop van essentiële goederen in de regio te verzekeren.

De Westelijke Balkan zal voortdurende steun nodig hebben om de impact van de Covid-19 crisis het hoofd te kunnen bieden schrijft de Commissie. Nadat de directe noden om de pandemie in te dammen verlicht zijn, zal een nieuwe fase van nauwe samenwerking beginnen om de zware socio-economische impact van de crisis aan te pakken. Later dit jaar zal de Commissie een economisch- en investeringsplan voor de regio publiceren, waarmee onder andere private-sector ontwikkeling, connectiviteit, digitalisering, de groene agenda, het tegengaan van braindrain en sociale investeringen ondersteund zullen worden. Hierover zal uw Kamer te zijner tijd een appreciatie ontvangen.

Het herstel van de huidige crisis vereist van de landen in de regio dat zij hun hervormingsverplichtingen nakomen en tastbare resultaten boeken in de implementatie. Dit is tevens cruciaal om hun Europees perspectief te realiseren, aldus de Commissie. Naast voortdurende economische hervormingen vereist dit een sterkere focus op de rechtsstaat, het functioneren van democratische instanties en openbaar bestuur, zo schrijft de Commissie. Specifiek is het van groot belang dat de noodmaatregelen die tijdens de crisis genomen worden niet ten koste gaan van fundamentele principes en waarden en dat de maatregelen proportioneel en tijdelijk zijn en onderworpen aan democratisch toezicht, aldus de Commissie. Daarnaast stelt de Commissie dat het essentieel is om de actieve betrokkenheid op het gebied van veiligheid, migratie en grensbeheer voort te zetten.

Appreciatie

Het kabinet onderschrijft het belang van stabiliteit en welvaart in de Westelijke Balkan voor de EU. Tevens ondersteunt het kabinet het Europees perspectief van de landen in de Westelijke Balkan. Hiertoe hanteert het kabinet, zoals uw Kamer bekend, een strikte en faire benadering t.a.v. uitbreiding.

Het kabinet is solidair met de Westelijke Balkan in deze crisis en verwelkomt het alomvattende EU-steunpakket voor de regio, gefinancierd uit bestaande middelen. De COVID-19 crisis heeft niet alleen geleid tot een ongekende druk op de gezondheidstelsels in de regio, maar brengt ook aanzienlijke economische schade mee. De Wereldbank schetst momenteel een recessie in de regio met een krimp van 3,1% tot 5,7% afhankelijk van de duur van de maatregelen, terwijl zonder de Covid-19 crisis juist een groei van 3,2% tot 4,1% werd verwacht. Daar waar de economie afhankelijk is van toerisme is de schade nog groter. De Westelijke Balkan-landen hebben dan ook economische maatregelen genomen gericht op liquiditeit van het bedrijfsleven en het tegengaan van werkloosheid.

Het kabinet is positief over het feit dat verschillende EU-instanties hebben samengewerkt bij de totstandkoming van dit omvangrijke pakket. Daarnaast verwelkomt het kabinet de combinatie van EU-instrumenten in het pakket. Door binnen de EU intensief samen te werken wordt de slagkracht van de EU vergroot en neemt de zichtbaarheid in de regio toe. Door goed af te stemmen wordt duplicatie voorkomen en wordt versnippering tegengegaan. Hierbij is het van groot belang dat iedere betrokken instelling handelt vanuit de eigen expertise en toegevoegde waarde, zodat de acties van instellingen elkaar versterken en concurrentie wordt voorkomen. Het kabinet steunt het vrijspelen van middelen middels herallocatie van bestaande EU-middelen. Daarnaast verwelkomt het kabinet in het bijzonder de aandacht in het pakket voor de behoeften van kwetsbare groepen als vluchtelingen en irreguliere migranten.

Ook onderschrijft het kabinet de nadruk die de Commissie legt op het belang van rechtsstaatshervormingen in de regio. Buitengewone maatregelen in het kader van de bestrijding van Covid-19 zijn in de ogen van het kabinet geoorloofd en wenselijk vanuit het oogpunt van de bescherming van de volksgezondheid. Maar het kabinet acht het, net als de Commissie, van belang dat de noodmaatregelen die tijdens de crisis genomen worden voldoen aan vereisten van noodzakelijkheid,

proportionaliteit en tijdelijkheid en tevens fundamentele rechten respecteren en onderworpen zijn aan democratische controle. Dergelijke maatregelen dienen daarnaast de fundamentele waarden en beginselen van internationale verdragsverplichtingen te respecteren.

Het kabinet is het eens met de Europese Commissie dat tegelijkertijd langere termijn agenda's zoals de groene en digitale transitie en de connectiviteitsagenda richting moeten blijven geven aan de inzet. De Commissie komt in het najaar met een mededeling over een economisch- en investeringsplan voor de regio waarin deze agenda's worden meegenomen. Zoals uw Kamer bekend is het kabinet van mening dat het verbeteren van de socio-economische omstandigheden van belang is voor het toekomstperspectief van de bevolking van de Westelijke Balkan en kan bijdragen aan meer evenwichtigere samenlevingen. Daarnaast kan het kansen bieden aan het Nederlandse bedrijfsleven en is het van belang om irreguliere migratie tegen te gaan. Zoals uw Kamer bekend steunt het kabinet ook de inspanningen van de Commissie ter verbetering van de transport- en energieverbindingen en ter bevordering van digitalisering in de Westelijke Balkan. Het is dan ook goed dat hier in deze en de toekomstige mededeling aandacht voor is.

Bevoegdheid, subsidiariteit, proportionaliteit

Het kabinet heeft een positieve grondhouding ten aanzien van de bevoegdheid voor deze mededeling. Op het terrein van economische, financiële, en technische samenwerking met derde landen is sprake van een gedeelde bevoegdheid tussen de EU en de lidstaten (zie artikel 4, lid 1, VWEU). Het kabinet heeft een positieve grondhouding ten aanzien van de subsidiariteit van de mededeling. Ondersteuning voor de zorgstelsels en het herstel van (macro-)economische stabiliteit in de Westelijke Balkan-landen kan niet in afdoende mate worden bereikt door bijstand door afzonderlijke lidstaten, maar kan beter worden bereikt door de Europese Unie als geheel vanwege de grotere slagkracht van de Unie. Het kabinet heeft een positieve grondhouding ten aanzien van de proportionaliteit. Het pakket aan hulpmaatregelen van de Commissie gaat niet verder dan noodzakelijk en het kabinet acht het geschikt om de Westelijke Balkan-landen te ondersteunen in gezondheidszorg en economisch herstel in tijden van de Covid-19 pandemie. Ook is er rekening gehouden met de bijdragen die andere multilaterale instellingen zullen leveren.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A. Blok